

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เมื่อได้ศึกษาถึงความเป็นมาและปัญหาของการขาดบทบัญญัติเกี่ยวกับการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม อันส่งผลให้การดำเนินการระงับข้อพิพาททางปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่สอดคล้องและเป็นไปตามนิติวิธีอันเกี่ยวกับการแก้ไขข้อพิพาทในคดีสิ่งแวดล้อม รวมทั้งศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนำกระบวนการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีมาใช้ในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของศาลปกครองในสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประกอบกับวิธีพิจารณาคดีปกครองและการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภายหลังการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของศาลปกครองไทย และแนวทางการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีในระบบกฎหมายไทย เมื่อได้พิจารณาและวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ แล้ว ผู้เขียนสามารถสรุปสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

5.1 บทสรุป

ประเด็นปัญหาของการศึกษาวิจัย ประกอบไปด้วยประเด็นปัญหา 2 ประการ คือ

1) ปัญหาเกี่ยวกับการขาดบทบัญญัติการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของศาลปกครองไทย สรุปได้ ดังนี้

สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีการนำเอากระบวนการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีมาใช้ในคดีปกครอง ตลอดถึงคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และประเทศไทยก็นำเอากระบวนการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีมาใช้ทั้งในการระงับข้อพิพาททางแพ่งและข้อพิพาททางอาญา¹ แต่ไม่ปรากฏว่า ได้นำเอากระบวนการดังกล่าวมาใช้ในการระงับข้อพิพาททางปกครองแต่อย่างใด ข้อพิพาททางปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นข้อพิพาทที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากข้อพิพาททางปกครองอื่น² เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพยากรธรรมชาติและมนุษย์มักส่งผลกระทบในวงกว้าง ผู้ที่ได้รับความเสียหายและธรรมชาติ

¹ อัญชลี พูลเต็ม. (2562). *แนวคิดและหลักการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีต่อศาล*. เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 4.

² รัมภ์รดา แก้วสวี่. (2563). *ความเป็นผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 48.

ควรได้รับการแก้ไขเยียวยาและฟื้นฟูโดยเร็ว หากปล่อยให้เน้นซ้ำอาจยากที่จะแก้ไขให้กลับสู่สภาพปกติได้ เมื่อพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 มิได้กำหนดถึงการให้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีมาใช้ในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยบัญญัติถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายหลังการฟ้องคดีเท่านั้น จึงต้องมีการศึกษาบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการระงับข้อพิพาทและแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนเสียหาย เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามนิติวิธีอันเกี่ยวกับการแก้ไขข้อพิพาทในคดีสิ่งแวดล้อมต่อไป

2) ปัญหาหลักเกณฑ์การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้เขียนแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

2.1) การริเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส การริเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีสามารถริเริ่มได้โดยคู่กรณี³ ในส่วนประเทศไทย บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก่อนที่จะมีการฟ้องคดี บุคคลซึ่งจะเป็นคู่ความสามารถยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่อศาลที่มีเขตอำนาจได้

2.2) ลักษณะของข้อพิพาทเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อาจไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถใช้ได้กับคดีทุกประเภทและจะนำมาใช้เพื่อให้คดีพิพาทยุติไปทั้งคดีหรือเพียงบางส่วนก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นข้อพิพาทที่อยู่นอกเหนือสิทธิ หรือความสามารถของคู่กรณี และไม่เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ต้องให้ศาลพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมาย โดยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ไม่มีบทบัญญัติจำกัดประเภทของข้อพิพาททางปกครองที่อาจไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดี⁴ แต่จะต้องไม่เป็นข้อพิพาทที่เคยไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาก่อน แต่เป็นกรณีที่มีการไกล่เกลี่ยไม่ประสบผลสำเร็จ หรือ

³ เชมจิรา รัตนะรังสี. (2561). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความล่าช้าในการดำเนินคดีปกครอง*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 145.

⁴ นาดาชา วสินดิกล ผลพฤกษ์. (2557). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครองโดยศาลปกครอง*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 51.

เป็นกรณีที่คู่กรณีประสงค์ให้ศาลวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมายหรือเป็นคดีที่มีปัญหาความชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นกรณีที่กฎหมายไม่เปิดช่องให้ฝ่ายปกครองใช้อำนาจดุลพินิจได้

2.3) ผู้ใกล้ชิด

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ผู้ใกล้ชิดอาจเป็นตุลาการศาลหรือบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่ตุลาการเข้ามาทำหน้าที่ผู้ใกล้ชิด โดยการร้องขอของคู่กรณีหรือศาลแต่งตั้งเอง ในส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ผู้ใกล้ชิดเป็นบุคคลภายนอก ซึ่งผ่านการอบรมวิชาชีพที่มีความเหมาะสม และได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพขั้นสูงอย่างต่อเนื่อง

2.4) อายุความ

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส เมื่อคู่กรณีตกลงที่จะทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกันแล้ว ระยะเวลาในการฟ้องคดีย่อมสะดุดหยุดลง และอายุความสะดุดหยุดอยู่ นับแต่เมื่อคู่กรณีหรือผู้ใกล้ชิดประกาศว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้สิ้นสุดลง⁵ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีความแตกต่างจากสาธารณรัฐฝรั่งเศส เนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง

2.5) ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

กรณีที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประสบผลสำเร็จ ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส เมื่อศาลได้รับข้อตกลงของคู่กรณีจากกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศาลมีอำนาจพิพากษาตามยอม เว้นแต่พบปัญหาความชอบด้วยกฎหมายหรือปัญหาความสงบเรียบร้อยของข้อตกลงดังกล่าว ในส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คู่กรณีจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน และจะบังคับผูกพันกันไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น

กรณีที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ประสบผลสำเร็จ ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ผู้ใกล้ชิดจะจัดทำบันทึกการไกล่เกลี่ย และส่งสำเนาบันทึกดังกล่าวให้คู่กรณีทุกฝ่าย และอธิบดีศาลหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ในส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คู่กรณีอาจนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีทางศาลต่อไปได้

จากทั้งห้าประเด็นที่ได้กล่าวมาข้างต้น ยังคงมีปัญหาว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง พ.ศ. 2562 ไม่มีบทบัญญัติถึงหลักเกณฑ์อันเป็น

⁵ พัชมา จิตรมหีมา. (2560). แนวคิดและหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลปกครองฝรั่งเศสที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ ค.ศ. 2016 ตามประมวลกฎหมายความยุติธรรมทางปกครอง (code de justice administrative) ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส. เอกสารนำเสนอคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) เพื่อประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่..) พ.ศ. เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 4.

หลักเกณฑ์สำคัญของการไต่เถียงข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว

5.2 ข้อเสนอแนะ

ศาลปกครองได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยการจัดตั้งแผนกคดีสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองให้แล้วเสร็จโดยเร็วทันต่อการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนเสียหายแก่คู่กรณีแล้ว ยังได้นำวิธีการไต่เถียงข้อพิพาทมาใช้ในคดีปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม นับเป็นการพัฒนาขึ้นเป็นอย่างมากในระบบกฎหมายปกครองไทย แต่จากการศึกษาพบว่า การดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมยังคงมีความล่าช้าด้วยกระบวนการฟ้องคดีที่มีหลายขั้นตอน และการไต่เถียงข้อพิพาทซึ่งเป็นการไต่เถียงข้อพิพาทภายหลังการฟ้องคดี โดยผู้ทำหน้าที่ไต่เถียงคือ ตุลาการศาลปกครอง ซึ่งมีหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีตามปกติ การเพิ่มบทบาทให้ตุลาการศาลปกครองนั้น ส่งผลให้การไต่เถียงข้อพิพาทไม่ใช่วิธีการแบ่งเบาภาระของตุลาการศาลปกครองที่จะทำให้อคดีเสร็จออกจากศาลไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพปรับปรุงกระบวนการระงับข้อพิพาททางปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะตามที่วิเคราะห์มาแล้ว ดังนี้

1.) ให้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง เพื่อให้ศาลปกครองมีอำนาจดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางปกครองโดยการระงับข้อพิพาทด้วยการไต่เถียงข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ ผู้เขียนขอเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยกำหนดว่า

“มาตรา 66/13 ให้ศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจไต่เถียงข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น และศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจไต่เถียงข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดซึ่งฟ้องเป็นครั้งแรกต่อศาลปกครองสูงสุด

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการไต่เถียงข้อพิพาทให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

มาตรา 66/14 ศาลปกครองมีอำนาจไต่ถามข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ในคดีพิพาทเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ทุกประเภท เว้นแต่ คดีพิพาทที่ต้องวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาความชอบด้วยกฎหมาย”

2.) แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

ผู้เขียนขอเสนอแนะให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ. โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 66/13 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ที่ได้เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมไว้ โดยดำเนินการยกร่างระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ดังต่อไปนี้

ร่าง

ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

ว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ.

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการไต่ถามข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ข้อพิพาททางปกครองยุติลงได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นด้วยความสมัครใจของคู่กรณี และรักษาไว้ซึ่งสัมพันธที่ดีระหว่างกัน ตลอดจนส่งเสริมระให้การบริหารจัดการคดีของศาลปกครอง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมาย อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 66/13 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 การไต่ถามข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครอง นอกจากที่บัญญัติไว้ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองแล้ว ให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ข้อ 4 ในระเบียบนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“การไต่ถามข้อพิพาท” หมายความว่า การไต่ถามข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

“ผู้ไต่ถาม” หมายความว่า บุคคลภายนอกซึ่งคู่กรณีได้ตกลงกันให้เป็นผู้ไต่ถามข้อพิพาท ซึ่งเป็นบุคคลตามบัญชีรายชื่อผู้ไต่ถามข้อพิพาทเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

“ข้อพิพาท” หมายความว่า ข้อพิพาททางปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทุกประเภท เว้นแต่ข้อพิพาทที่ต้องวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมายหรือข้อพิพาทที่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมาย

“ศาล” หมายความว่า ศาลปกครองแผนกคดีสิ่งแวดล้อม หรือตุลาการศาลปกครองแผนกคดีสิ่งแวดล้อม

ข้อ 5 การดำเนินการตามระเบียบนี้ที่กระทำโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือระบบการประชุมทางจอภาพให้นำระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครองทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 6 ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดรักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ กับให้มีอำนาจออกข้อกำหนด ประกาศ หรือคำสั่งเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามระเบียบนี้

หมวด 1

บททั่วไป

ข้อ 7 การไต่ถามข้อพิพาทให้ดำเนินการโดยยึดถือความสมัครใจและความไว้วางใจของคู่กรณีที่มีต่อกัน

ข้อ 8 การไต่ถามข้อพิพาทต้องไม่เป็นการสร้างหรือเพิ่มความขัดแย้งหรือความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างคู่กรณี

ข้อ 9 การไต่ถามข้อพิพาทต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและให้เสร็จโดยเร็ว และต้องไม่ให้มีผลเสียหายต่อการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครอง

ข้อ 10 ในการไต่ถามข้อพิพาท ให้ผู้ไต่ถามดำเนินการด้วยความเป็นกลาง และปราศจากอคติในการปฏิบัติหน้าที่

หมวด 2

กระบวนการไต่ถามข้อพิพาท

ส่วนที่ 1

การริเริ่มให้มีการไต่ถามข้อพิพาท

ข้อ 11 ในเวลาใด ๆ ก่อนการยื่นฟ้องคดี คู่กรณีที่ประสงค์ให้มีการไต่ถามข้อพิพาท ก่อนการฟ้องคดี อาจยื่นคำขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจหากมีการฟ้องคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลแต่งตั้ง ผู้ไต่ถามทำหน้าที่ไต่ถามให้คู่กรณี เมื่อศาลเห็นสมควร ให้ศาลรับคำร้องนั้นไว้แล้วดำเนินการ แต่งตั้งผู้ไต่ถามดำเนินการไต่ถามต่อไป

ส่วนที่ 2

ผู้ไต่ถามข้อพิพาท

ข้อ 12 ให้ศาลปกครองจัดให้มีบัญชีรายชื่อผู้ไต่ถามข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อม

ข้อ 13 ผู้ไต่ถามข้อพิพาทต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันขึ้นบัญชีรายชื่อเป็นผู้ไต่ถาม
- (2) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป
- (3) เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- (4) เป็นบุคคลที่ผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพที่มีความเหมาะสม ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตามหลักสูตรที่ศาลปกครองกำหนด
- (5) ไม่เป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ
- (6) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (7) ไม่เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (8) ไม่เป็นผู้เคยถูกถอดถอนให้พ้นจากบัญชีรายชื่อผู้ไต่ถาม

ข้อ 14 ผู้ไต่ถามข้อพิพาทต้องวางตนเป็นกลางและปราศจากอคติในการปฏิบัติหน้าที่

ส่วนที่ 3

กระบวนการไต่ถามข้อพิพาท

ข้อ 15 เมื่อศาลได้แต่งตั้งผู้ไต่ถามข้อพิพาทแล้ว ให้ผู้ไต่ถามข้อพิพาทเป็นผู้กำหนดแนวทาง ขั้นตอน และระยะเวลาการดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดี ความประสงค์ของคู่กรณี การปฏิบัติต่อคู่กรณีอย่างเป็นธรรม และการระงับข้อพิพาทได้ด้วยความรวดเร็ว

ส่วนที่ 4 ผลการไต่ถามข้อพิพาท

ข้อ 16 ในกรณีที่การไต่ถามข้อพิพาทสำเร็จ ให้คู่กรณีที่เข้าร่วมในการไต่ถามข้อพิพาทร่วมกันทำสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นหนังสือ โดยลงลายมือชื่อต่อหน้าผู้ไต่ถามข้อพิพาท

บันทึกข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความตามวรรคหนึ่ง คู่กรณีจะตกลงกันให้เป็นผลร้ายต่อประโยชน์ส่วนรวม หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีมิได้

ในกรณีที่การไต่ถามข้อพิพาทไม่ประสบผลสำเร็จ หรือสำเร็จไปในบางประเด็น คู่กรณีสามารถนำข้อพิพาทที่ประเด็นยังไม่สิ้นสุดนั้น ไปเป็นคดีต่อศาลปกครองต่อไปได้

หมวด 3

อายุความ

ข้อ 17 เมื่อคู่กรณีตกลงกันไต่ถามข้อพิพาทตามบทบัญญัตินี้ ย่อมส่งผลให้อายุความระงับคดีอยู่ และให้เริ่มนับอายุความเมื่อการไต่ถามข้อพิพาทนั้นสิ้นสุดลง

ทั้งนี้ การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติตามข้อเสนอแนะดังกล่าวจะส่งผลให้การดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สอดคล้องและเป็นไปตามนิติวิธีอันเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายอาจได้รับการแก้ไขเยียวยาและฟื้นฟูโดยเร็ว เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของคู่กรณี ลดจำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาล รวมทั้งยังเป็นการสอดคล้องกับหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง (Principle of the Legality of Administrative Action) หลักความมีประสิทธิภาพของการพิจารณาดีและการบริหารจัดการคดี (Principle of Judicial Efficiency) หลักความเป็นกลาง (Principle of Impartiality) และหลักประโยชน์สาธารณะทางสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังทำให้กระบวนการระงับข้อพิพาททางปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของศาลปกครองมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ประชาชนมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยการเพิ่มทางเลือกให้แก่คู่กรณีและประชาชนในการยุติข้อพิพาททางปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ด้วยความสมานฉันท์และสันติวิธี ด้วยวิธีการที่สะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย